

SÅ MÅR DJUREN SOM GER OSS ULL OCH DUN

En guide för den medvetne konsumenten

djurskyddet
SVERIGE

DJURVÄNLIGA
konsumenter

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Att handla djurvänligt	3
Ull	4
Mer hud ger mer ull	4
Mulesing - hud skärs bort utan bedövning	4
Svårt att hitta mulesingfri ull	6
Dun	7
Dun plockas från levande fåglar	7
Förbjudet enligt lagen	8
Ingen märkning	8
Egenkontroller ger resultat	9
Hur kan du påverka?	10

ATT HANDLA DJURVÄNLIGT

När TV avslöjade hur dun plockas från levande fåglar mötte jag många människor som ville kasta sina duntäcken. Det var helt enkelt svårt för människor att sova gott när dunen som värmer oss orsakat stor smärta och ångest hos gässen. Att slänga ett redan inhandlat täcke hjälper förstås inte djuren även om det lindrar vårt dåliga samvete. Men att i butiken välja bort produkter som tagits fram under djurplågeri gör skillnad.

I denna broschyr skriver vi om hur dunproduktionen går till och hur fåglarna upplever plockningen. Vi skriver också om mulesing, ett mycket smärtsamt ingrepp där hud skärs bort på får. Detta för att få fram den riktigt mjuka merinoullen.

Som djurskyddsorganisation ställer vi krav på politiker att inte tillåta denna typ av ingrepp. Och vi kräver av handeln att man inte köper in dun plockat från levande fåglar eller ull från får som utsätts för mulesing. Men denna typ av krav räcker inte om inte vi alla ställer krav som konsumenter. Därför tog organisationen Djurvänliga Konsumenter initiativ till denna broschyr som vi nu gjort gemensamt.

Varken ull eller dun är livsnödvändiga produkter för oss som människor. Men det är varma och mjuka material som värmer och skyddar oss. Så du som vill köpa ull och dun får här hjälp att kunna göra djurvänliga val.

Trevlig läsning!

Åsa Hagelstedt
Generalsekreterare, Djurskyddet Sverige

ULL

Kläder, skor och mattor är några exempel på produkter som kan innehålla ull. Idag är fårull den vanligaste ullen som används runt om i världen och bland de olika fårraserna finns det en ras som har särskilt fin ull; merinofåren. Merinoullen känns mjuk och skön mot vår hud, men vi får inte glömma hur illa en del av fåren behandlas på grund av att efterfrågan av den fina ullen ökar.

Mer hud ger mer ull

Merino är en fårras som kännetecknas av sin högkvalitativa ull, som är väldigt eftertraktad. För att få ut så mycket ull som möjligt från varje får har de avlats till att ha extra mycket hud som hänger i veck runt halsen och över bakdelen. Det som var tänkt att vara mer inkomstbringande blev istället ett stort problem. Då dessa hudveck smutsas ned av träck och blir fuktiga, blir fåren ofta angripna avflugor som lägger ägg, och vars larver äter av fårets hud.

Mulesing – hud skärs bort utan bedövning

Mulesing är ett ingrepp som innebär att ett hudstycke skärs bort från lammens bakdel och lämnar ett öppet blödande sår. Ingreppet utförs utan att lammen bedövas, främst på får i Australien. Mulesing görs för att undvika dessa flugangrepp, men mulesing i sig är så smärtsamt för fåren att det är ett minst lika stort djurskyddsproblem. Av de drygt 100 miljoner får som finns i Australien idag är 80 % av rasen merino, och dessa lamm utsätts rutinmässigt för mulesing vid 4-12 veckors ålder. Mulesing är smärtsamt för lammen, inte bara vid själva ingreppet utan smärtupplevelsen kvarstår flera dygn

Foto: Animals Australia

efteråt. De öppna sårn ökar dessutom risken för infektion hos djuren. Hanteringen av lammen är också stressande, och det är inte ovanligt att lamm och tackor kommer ifrån varandra i tumultet.

Svårt att hitta mulesingfri ull

Mulesing har använts som skydd mot flugangrepp i Australien sedan 1930-talet. Efter att den grymma behandlingen uppmärksammats i media utsattes Australian Wool Innovation för så hårda påtryckningar att de lovade att fasa ut mulesingen till 2010. Detta beslut har dragits tillbaka, i brist på fungerande alternativ, och mulesingen fortsätter. Det är svårt att hitta mulesingfri ull från Australien idag, då få gårdar är mulesingfria och märkningssystem av sådan ull inte är tillräckligt utarbetad och kontrollerad. Mulesingfri ull löper dessutom risk att blandas upp med annan ull i kedjan från får till kostym, då ullen fraktas mellan spinnerier, väverier och fabriker.

Det går att komma åt problemen genom att regelbundet klippa och hålla ren fårens bakdel, men detta är arbetskrävande. Man håller också på att avla fram får som har släta, ullfria bakdelar och på så sätt inte löper samma risk att utsättas för flugangrepp, men denna process tar tid och är inget som kommer att få genomslag inom den närmaste framtiden.

DUN

Dun används ofta i värmeisolerande textilier och klädesplagg som till exempel täcken, kuddar, jackor och vantar. Till ett enda täcke behövs dun från ungefär 75 gäss. Vad händer när antalet döda gäss inte kan ge tillräckligt med dun?

Dun plockas från levande fåglar

TV-programmet Kalla fakta visade i februari 2009 hur miljontals gäss i Ungern och Kina plockas flera gånger medan de fortfarande lever för att ge dun till jackor, kuddar och täcken. Fåglarnas fjädrar slits av deras kroppar på kortast möjliga tid, vilket orsakar både smärta, stress och lidande för djuren. Regelbundet följer bitar av fågelhuden med vid plockningen. De största av dessa sår sys ihop med grova nålar, utan bedövning. Första plockningen sker när gässen är 8 veckor gamla och upprepas sedan upp till 4-5 gånger för varje fågel. I Ungern är det vanligt att gässen tvångsmatas i slutet av sin livstid, för att kunna producera både gäslever och dun inför slakten.

Foto: Johan Beck-Friis

Foto: iStockphoto

Förbjudet enligt lagen

Som konsument är det svårt att veta hur dunet är producerat, trots att europeisk lag förbjuder denna form av industrialiserat djurplågeri. Enligt Europarådets konvention för skydd av lantbrukets djur är det uttryckligen förbjudet att plocka dun från levande fåglar. Denna konvention har de dunproducerande EU-länderna Polen och Ungern skrivit under, utan några reservationer. Ändå pågår plockning av levande fåglar i stor utsträckning i dessa länder.

Ingen märkning

Det finns idag ingen lagreglerad ursprungsmärkning och kunskapen om hur dunproduktion går till är dålig, även hos vissa försäljare av dunprodukter. För att kunna garantera en etisk produktion av dun som bara kommer från slaktade djur eller naturligt ruggande fåglar, måste handeln införa egna kontroller ända tillbaka till fågelbesättningarna. De intyg som producenterna själva utfärdar har många gånger visat sig sakna grund i verkligheten.

Egenkontroller ger resultat

Ett av de företag som pekades ut i Kalla Fakta var Fjällräven. För att åtgärda problemet beslutade Fjällräven införa en trovärdig egenkontroll av sin dunproduktion i Kina. Repräsentanter från Fjällräven och externa rådgivare genomförde flera resor till Kina för att kartlägga hela dunkedjan på plats. Detta resulterade i skärpta kontrollrutiner i form av plomberade säckar med dun från fågelslakterierna till dunfinisherare och separat hantering av Fjällrävens dun i alla processteg fram till slutlig produkt. De nya rutinerna garanterar att enbart dun från slaktade fåglar används i kläder och andra varor från Fjällräven.

Under processen förbättrades dessutom djurskyddet för de gäss vars dun går till företagets produktion. Bland annat infördes djurvänligare djurtransporter än tidigare och förbättrad bedövning på slakterierna initierades.

Foto: Johan Beck-Friis

HUR KAN DU PÅVERKA?

När mulesing och dun plockat från levande fåglar uppmärksammades i media väcktes starka reaktioner. Många blev chockade av de otäcka bilderna som visades och ville omedelbart ta avstånd från att djur behandlas på detta sätt. Flera butikskedjor och återförsäljare agerade snabbt genom att ändra sina rutiner, och plockade bort dessa varor från hyllorna.

Även om många butiker har en etisk policy där de tar avstånd från mulesing, säljs det fortfarande ull från får som utsatts för mulesing i Sverige. Australien har dragit tillbaka sitt löfte om att fasa ut mulesingen till 2010 och idag finns inget välfungerande märkningssystem av mulesingfri ull därifrån. Som konsument har du makt att påverka företagen genom att ställa krav på de butiker du handlar i. Butikerna anpassar sig efter kundernas efterfrågan, och ju fler som ställer krav, desto bättre resultat blir det. Genom att göra detta kan vi fortsätta att påverka handeln även efter att den värsta ”mediestormen” är över.

Som konsument kan du påverka företag genom att:

- Fråga i butikerna om produkternas ursprung.
- Hör av dig direkt till huvudkontoren för butikerna/ företagen som säljer merinoull och dun. Ställ frågor direkt till inköpscheferna.
- Köp inte ull- och dunprodukter om deras ursprung inte kan redovisas.
- Engagera dig i organisationer som granskar djurens förhållanden i produktionen, t ex Djurskyddet Sverige.

På www.djurskyddet.se kan du ta del av en lista med butiker som endast säljer produkter med merinofri ull och dun från slaktade fåglar.

OM DJURVÄNLIGA KONSUMENTER

Föreningen Djurvänliga

Konsumenter är en liten organisation som bildades efter genomslaget av Kalla Faktas program om mulesing. Vi har fått ekonomiskt stöd av bland annat Konsumentverket.

Vi har under två år informerat om djurskyddsproblem i samband med uppfödning, transport och slakt av djur, som blir mat och kläder. Djurvänliga Konsumenter kommer att avslutas i juni 2010 och aktiva medlemmar kommer att fortsätta arbeta i Djurskyddet Sverige.

OM DJURSKYDDET SVERIGE

Djurskyddet Sverige arbetar för ett bättre djurskydd och en bättre djuromsorg i Sverige och internationellt. Vi vill informera dig som konsument, så att du kan göra ett medvetet val. Men också förbättra djurskyddslagstiftningen.

Vi accepterar att människan nyttjar djur – men vi accepterar inte att djur lider på grund av människan. Det gäller alla djur, såväl de som ger oss vår mat som tävlingsdjur, försöksdjur och sällskapsdjur.

www.djurskyddet.se
info@djurskyddet.se